

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Představy předškolních dětí o počtetí a narození

Vypracovala: Kristýna Zelenková

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Plachá, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 1. 3. 2019

.....

Kristýna Zelenková

Poděkování

Děkuji Mgr. Veronice Plaché, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, za ochotu a čas.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje dětem předškolního věku v oblasti sexuální výchovy a představám dětí o početí a narození. Teoretická část se zabývá sexuální výchovou a vším co se sexuální výchovou úzce souvisí jako jsou principy, cíle, meze, postavení rodiny a postavení mateřské školy v sexuální výchově. Také se dále věnuje předškolnímu období, emočnímu vývoji, socializaci, vývoji identity, sexuálnímu vývoji a sexualitě. Zabývá se také tématem sexuality v dnešní dětské literatuře. Závěrem teoretické části je zmíněn RVP PV v souvislosti se sexuální výchovou. V praktické části se bakalářská práce věnuje kvalitativnímu výzkumu. Výzkum je realizovaný za pomoci strukturovaných rozhovorů se třemi dětmi a následně jejich rodiči. Cílem práce je, přiblížit se představám dětí předškolního věku o početí a narození. Významnou roli hraje zkušenost s narozením mladšího sourozence.

Klíčová slova

sexuální výchova, předškolní období, početí, narození

Abstract

This bachelor thesis focuses on preschool children in the field of sexual education and conception and birth. The theoretical part focuses on sex education and all that sex education is closely related, such as principles, goals, limits, family status and the status of kindergarten in sex education. It also focuses on pre-school, emotional development, socialization, identity development, sexual development and sexuality. It also deals with the topic of sexuality in today's children's literature. At the end of the theoretical part is mentioned RVP PV in context with sexual education. In the practical part, the thesis deals with qualitative research. The research is carried out using structured interviews with three children and their parents. The aim of this work is to introduce the preschool age children to conception and birth. Important role plays experience with the birth of a younger sibling.

Key words

sex education, pre-school period, conception, birth

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Sexuální výchova.....	8
Obsah sexuální výchovy.....	9
Principy sexuální výchovy	10
Cíle sexuální výchovy.....	11
Úskalí sexuální výchovy	12
2 Předškolní období	13
Emoční vývoj	13
Socializace.....	13
Vývoj identity	14
Sexuální vývoj a sexualita	15
3 Postavení rodiny v sexuální výchově.....	17
4 Postavení mateřské školy v sexuální výchově	20
5 Téma sexuality v dnešní dětské literatuře	22
6 RVP PV a sexuální výchova	23
PRAKTICKÁ ČÁST	27
7 Metodologie výzkumu	27
Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	27
Volba výzkumného souboru a průběh sběru dat.....	27
Etické zásady	28
Postup realizace výzkumu	28
8 Rozhovory	29
9 Shrnutí odpovědí	40
10 Diskuze	43
ZÁVĚR.....	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46

ÚVOD

Tato práce se zabývá sexuální výchovou u dětí předškolního věku. Toto téma jsem si vybrala z jednoduchého důvodu. Někteří rodiče, ale i pedagogové se tohoto tématu obávají a nevědí, jak ho uchopit a tak mě zajímalo, jak se rodiče k sexuální výchově vzhledem k dětem staví. Zda to s dětmi probírají a jestli si vědí rady s čím, kdy a jak začít, popřípadě, kde se informovali o tom, jak s dětmi mluvit ohledně této problematiky. Samotnou mě toto téma čeká, ať už v roli pedagoga či rodiče. Proto doufám, že nejen pro mne tato bakalářská práce bude přínosem.

V teoretické části se věnuji sexuální výchově a vymezením jejích základních pojmů. Dále se soustředím na předškolní věk a jednotlivé oblasti, které se v sexuální výchově vzájemně prolínají a ovlivňují. Následně se zabývám postavení rodičů v sexuální výchově, která by u rodičů měla vést hlavní roli a mateřská škola by na ni měla navázat a rozvíjet ji. Poté se věnuji sexualitě v dnešní dětské literatuře. Nakonec se v teoretické části věnuji RVP PV ve spojení se sexuální výchovou.

V praktické části se zabývám kvalitativním výzkumem třech hloubkových rozhovorů s dětmi předškolního věku, kdy se snažím zjistit jaké představy mají o tématech sexuální výchovy, tedy o početí a narození, o rozdílech mezi ženou a mužem, a o tom, co si představují pod tím, mít někoho rád. Následně se věnuji rozhovorům s jejich rodiči, ve kterých zjišťuji, jak s dětmi toto téma sexuální výchovy probírají, jaké metody používají a zda se tohoto tématu obávají.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Sexuální výchova

Podle mého názoru jsou informace a postoje v souvislosti se sexuální výchovou v předškolním vzdělávání důležitým, ale pro někoho obávaným a těžko uchopitelným tématem. Někteří mají problém s tím, že nevědí kdy a v jakém věku je potřebné tuto tematiku začít. Máme k dispozici mnoho literatury, která se tímto tématem zabývá a vysvětluje rodičům i pedagogům nejrůznější detaily.

Dle Smolíkové a Hajnové (1997) je sexuální výchovou výchova k partnerství, manželství a rodičovství, založena na citlivosti a odpovědnosti ve vztahu k druhým lidem.

Šilerová (2003) ve své knize uvedla, že pokud s dětmi mluvíme o lidském těle a jeho celkovém fungování a s tím spojených pohlavních orgánech, napomáháme dětem přijmout vlastní tělesnost a poté vlastní sexualitu. Když s dítětem budeme mluvit narovinu, jednoduše a pravdivě mu odpovíme, přijme tuto informaci jako každou jinou.

Standardy pro sexuální výchovu v Evropě (2010) uvádějí, že součástí lidského vývoje je lidská sexualita, která zahrnuje fyzické, psychické, ale i sociální složky. Další definicí, kterou uvádí International planned parenthood federation (IPPF) (2006) je, že sexuální výchova má mladé lidi vybavit hodnotami tak, aby se sami rozhodovali o své sexualitě a aby z ní měli fyzické, emocionální, individuální a vztahové potěšení. Dle definice, kterou uvádí UNESCO (2009) je sexuální výchova přístup, který poskytuje vědecké, objektivní a realistické informace, přiměřené věku jedince a nabízí příležitosti poznávat své vlastní hodnoty a postoje.

Zdeněk Matějček (2013) ve své knize Co, kdy a jak ve výchově dětí uvádí schéma tři úrovní, ve kterých sexuální výchova probíhá. Pozornost zde věnuje vztahu, vzoru a poučení.

Vztah

Přání většiny rodičů je, aby jejich dítě bylo citové a citlivé ve vztahu k druhým lidem, aby bylo schopno své city dávat přirozeně najevo. Nemělo by být ovšem přecitlivělé, ale mělo by vyrůstat v člověka odpovědného, mělo by se smát a mít radost s druhými a stejně tak prožívat smutek či bolest, když je pro to důvod. Růst v člověka, který se se svými emocemi dokáže vypořádat a vnímat emoce druhých. Tyto schopnosti jsou rozvíjené péčí a láskou

ve vztahu dítěte s jeho blízkým okolím, což je rozhodující pro jeho budoucí život a jeho vztah k druhým lidem.

Vzor

V druhé rovině dítě přijímá modely chování nejbližších lidí. Jedná se o roli mužskou a ženskou, jak se k sobě chovají, jak se projevují a jak dávají najevo vzájemnou sexuální přitažlivost. Záleží také na komunikaci a na tom, co vychovatelé dítěte v chování druhých schvalují, kritizují a nad čím se případně pohoršují.

Poučení

V sexuální výchově je třetí rovinou vědomost, informace, znalost, technika a praktika, kterými se dostává dítěti poučením. Hlavní poučení by měla předávat především rodina, ale přesto se dětem ve spoustě rodinách ani výchovy ani poučení nedostane a tak může být nápomocna škola, kde dítě může být taktně poučeno.

Obsah sexuální výchovy

Smolíková a Hajnová (1997) uvádějí, že i sexuální, resp. sociosexuální výchova má svůj obsah, kterým se zabývá. V sexuální výchově dětí jej představují:

- *citové a sociální vztahy mezi lidmi, kamarádství, přátelství, vztahy v rodině,*
- *vztahy mezi mužem a ženou, partnerství, rodičovství,*
- *rozdíly mezi oběma pohlavími po stránce tělesné, psychické i sociální, tj. po stránce sociálních rolí a životních úkolů,*
- *péče o zdraví, o vlastní tělo a jeho čistotu (včetně intimních částí),*
- *cit pro osobní soukromí, přirozený stud,*
- *vznik života a narození dítěte,*
- *ochrana před nebezpečím úchylných jedinců (před týráním či sexuálním zneužíváním dítěte. Smolíková a Hajnová (1997, s.14)*

Principy sexuální výchovy

Janiš a Marková (2007) uvádějí principy sexuální výchovy v rámci mateřské školy.

1. Spolupráce mateřské školy a rodiny

Především je důležitá spolupráce a komunikace mezi školou a rodinou. Pedagog má povinnost informovat rodiče s výukou sexuální výchovy v mateřské škole, co je jejím obsahem a cílem. Je možné, že někteří rodiče s tím nebudou souhlasit, a tak mohou rodiče požádat o individuální přístup, popřípadě se domluvit na řešení, které budou oběma stranám vyhovovat.

2. Začleněnost sexuální výchovy do obecného projektu výchovy k dítěti

Sexuální výchova v mateřské škole by měla být zahrnuta ve všech vzdělávacích oblastech, které udává RVP PV, a to: dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a jeho psychika, dítě a jeho tělo, dítě a svět, které se vzájemně prolínají.

3. Vědeckost v sexuální výchově

Důležité je také, abychom informace, které předáváme dětem, byly pravdivé, s respektem a s ohledem na potřeby dítěte.

4. Důvěra

Důvěra mezi pedagogem a dítětem je důležitá pro pevný a partnerský vztah. Učitel by měl navodit příjemnou atmosféru a prostředí, které bude působit přirozeně a dítě by se v něm mělo cítit dobře.

5. Koedukovanost v sexuální výchově

Umožňuje vzájemný výcvik dovedností. Jde o dovednosti asertivní a mravního chování. Vzájemný výcvik dovoluje etketu v chování žen a mužů, vzájemné respektování názorů a postojů, jde tedy o výchovu budoucího partnerského chování.

6. Etičnost v sexuální výchově

Obsahem sexuální výchovy jsou témata společensky uznávaného sexuálního chování, etiky přátelství, lásky a partnerského, manželského a rodičovského chování. Klade důraz také na odpovědnost za druhého a odpovědnost za dítě.

7. Aktivita žáka a spolupráce s žákem

Učitel společně s žákem dochází k poznatkům kreativním způsobem, a tak musí žák pochopit, že je spolutvůrce výchovy. Získané vědomosti žákovy pomohou v současném a budoucím životě.

8. Komplexnost a harmonie v sexuální výchově

Tento princip ukazuje na to, aby se všechny oblasti sexuální výchovy rozvíjely najednou. Témata se tedy stoupajícím věkem rozšiřují a prohlubují.

9. Osobnost sexuálního pedagoga

Sexuální pedagog po odpovídajícím vzdělání v oblasti sexuální výchovy plní funkci poradenskou a konzultační. Na každé škole musí být jmenován učitel, který odpovídá za sexuální výchovu na škole.

10. Přiměřenost v sexuální výchově

Přiměřenost v sexuální výchově je postup ve vzájemně se prolínajících oblastech. Přiměřenost chápeme ze stránky biologické, psychické a sociální zralosti žáka. Součástí přiměřenosti sexuální výchovy je přiměřenost k regionu, tradicím regionu, k sociální skupině, rodině, světovému názoru a dosavadnímu způsobu života.

Cíle sexuální výchovy

Täubner (2012) udává, že cílem sexuální výchovy je kvalitní a zdravý život v partnerství, manželství a rodičovství, ve kterém je obsažena sociální, etická, psychická a biologická harmonie.

Hlavní cíl sexuální výchovy, který uvádějí Smolíková a Hajnová (1997) je, že by sexuální výchova měla jedince vést tak, aby si v dospělém intimním životě počínal s radostí a odpovědností. Sexuální výchova je uměním připravit jedince na párové soužití. Jde o to, vytvářet a budovat u dítěte bohatší síť odpovědných vztahů a postojů k sexualitě, které přispějí k tomu, žít v budoucím životě plně a spokojeně v partnerském vztahu, v manželství a v rodině.

Dle Janiše (2008) jsou cílem sexuální výchovy tři základní roviny.

- kognitivní a informativní - informace, které přispívají k vnímání sebe sama i k vnímání vnějšího sociálního prostředí
- názorová a postoje - utváří názory a postoje k sexualitě, zdraví, životním stylu, mezilidských vztazích, v partnerství, manželství a rodičovství
- dovedností, návyků a chování - především v osobních dovednostech, ve vztahu k druhému a v sexuálním chování

Úskalí sexuální výchovy

Dle Uzla (2006) Sexuální výchova i v dnešní době v lidech vyvolává pocit něčeho nepatřičného nebo předčasného. Společnost má zakořeněné mýty o „nečisté“ sexualitě a „čistých“ dětech a jakákoli spojení slov „sexualita“ a „dítě“ zavádí téměř svatokrádeží.

Šilerová (2003) ve své knize uvádí, že v dnešní době je sexuální výchova diskutovaným tématem, který rozděluje společnost na dvě části. První část je ta, která je přesvědčená, že je důležité s dětmi o různých tématech sexuální výchovy mluvit. Druhá část je opačného názoru a stejně tak, jako u Uzla i tato část společnosti o sexuální výchově v předškolním věku mluví, jako o něčem naprosto nevhodném.

Anchell (1996) ve své knize uvádí rizika, která může způsobit výuka sexuální výchovy v mateřské škole.

1. Vyučování, které předkládá nahotu může s velkou pravděpodobností později způsobit exhibicionisticko-voyerské zážitky, které mohou způsobit zamezení pohlavnímu přizpůsobení.
2. Vyučování o pohlavním styku u tří až pětiletých dětí, může později způsobit sklon k sadisticko-masochistickému chování v dospělém pohlavním životě z důvodu posilování „agresivně-krutým pocitům“ v dětství.
3. Masturbaci v dětství může způsobit realizovaná sexuální výchova v mateřské škole, která může pokračovat v dospívání a dospělém životě. Následkem může být oslabení charakteru a neschopnost dosáhnou zralé a vyspělé sexuality.

2 Předškolní období

Dle mého názoru je předškolní období významným obdobím pro každého člověka. V tomto období dochází k rozvoji sebeuvědomování. Nastávají změny ve vývoji osobnosti, v tělesných a pohybových dovednostech dítěte, v poznávacích procesech a také v citovém a společenském vývoji.

Uvedeme si zde některé základní faktory, které ovlivňují vývoj dítěte, a které by měl mít učitel na paměti.

Emoční vývoj

Dle Vágnerové (2014) jsou děti v předškolním věku emočně stabilnější a vyrovnanější, i přesto jsou jejich emoce intenzivní a většinou jsou vázány na aktuální situaci. Postupně se rozvíjí emoční paměť, kdy si děti dokážou vzpomenout na dřívější pocity. Emoční zralost je závislá na zralosti centrální nervové soustavy a na úroveň uvažování.

V předškolním věku se také rozvíjí emoční inteligence, kdy děti lépe chápou pocity, a to nejen svoje ale i jiných lidí. Emoční autoregulace se v tomto věku teprve začíná rozvíjet, pokud je afektivní reakce silná, může se regulace vymknout kontrole. S emoční regulací úzce souvisí i typ temperamentu, to tedy znamená, že pro některé děti je obtížnější své emoce ovládat. Emoční regulace lze rozvíjet orientací nejen vlastních pocitů ale i pocitů jiných lidí, tedy schopnost pocitech mluvit. Sebehodnotící emoce souvisejí s uvědomováním si sebe sama. Děti předškolního věku mohou cítit hrdost, ale také pocit viny, když se jim něco nedaří nebo když udělá něco, co mu není příjemné.

V tomto období se rozvíjí i vztahové emoce, kdy mají děti tendenci na různé lidi reagovat určitým způsobem, to také souvisí s temperamentem a s potřebou jistoty a bezpečí v rámci rodiny.

Socializace

„Já tě mámo pohladím a přinesu ti nějaké hračky a ono tě to přestane bolet, když jsi nemocná. A budu si u tebe hrát , aby ti tu nebylo smutno.“ Strašíková (1999, in Vágnerová, 2000, s. 123)

Langmeier a Krejčíková (1998) uvádějí, že v období předškolního věku je nejvýznamnějším prostředím rodina, která dítě uvádí do společnosti lidí. Socializační proces rozdělili do třech vývojových aspektů.

Sociální reaktivita rozvíjí odlišnosti emočních vztahů, jak v prostředí rodinném, tak i více vzdáleným společenském. Dítě by mělo odlišit své vrstevníky v mateřské škole tím, že jsou např. starší nebo mladší, stejného nebo opačného pohlaví. Poté dítě poznává širší okruh rodiny, kdy zjišťuje odlišnost těchto vztahů.

Ve vývoji sociálních kontrol a hodnotových orientací se rozvíjí způsob chování, který je na základě řádu přijatelný pro dospělé. Jde tedy o začlenění jedince do společnosti, která podle společenských norem uznává žádoucí společenské chování. Je třeba ovšem zmínit, že ne v každé rodině, je společensky žádoucí chování požadováno.

Osvojení sociální role je chování očekávané od ostatních členů společnosti, vzhledem k jeho společenskému postavení, věku, pohlaví apod. Dítě si osvojuje role na základě toho, že dospělý zastupuje hned několik rolí. Dítě vidí role v rodině, kdy si začíná všimnout prostřednictvím pozorování, jakou roli zastává matka, otec, nebo i sourozenec. Mateřská škola má také svůj podíl na rozvoji sociální role, kdy jsou vrstevníci schopni mluvit o několika rolích.

Vývoj identity

„Nic si nedělejte z toho, že nikdy neposlouchají, co říkáte, zamyslete se nad tím, že vás neustále pozorují.“ Fulghum (1992, in Janošová, 2008, s. 121)

Janošová (2008) uvádí, že k největšímu pokroku v rozvoji osvojování genderové role, dochází v předškolním věku, kdy dítě přejímá názory, postoje, zvyky a projevy chování, které získává nejen od svých rodinných příslušníků, ale také od jiných, dalších lidí, které dítě obklopuje. (1996 Kormoš in Janošová 2008) Mezi třetím a čtvrtým rokem začíná dítě vnímat

rozdíly, ale také výhody a nevýhody mužské a ženské role. Dítě v předškolním věku má snahu rodové rozdíly zveličovat, je pro ně nepřístupné daná pravidla pro genderové chování porušovat, a popírají existenci výjimek, které znesnadňují porozumění situace. (1994 Beal in Janošová 2008) Na představách „správného“ chování ostatních stejného pohlaví lpí spíše chlapci, u kterých se to začíná objevovat poněkud dříve než u dívek. U dívek tato potřeba narůstá pomaleji a v žádném období nedosáhnou takových rozměrů jako u chlapců předškolního věku. Největší vliv na dodržování genderových zásad ohledně vzhledu má dětská skupina, která při porušení daných norem jedince vyčlení z kolektivu, sníží jeho oblibu, omezí komunikaci, posmívají se mu a může vzniknout i menší fyzická potyčka.

Dle Vágnerové (2000) dítě předškolního věku chápe sebe sama jako subjekt, čímž u dítěte vzniká vědomí vlastní identity. Sebehodnocení dětí předškolního věku, kvůli rozumové nezralosti, je stále závislé na názoru jiných lidí, především rodičů. Dítě v předškolním období přebírá názor na sebe sama od dospělých nekriticky, tak jak je mu předán. Dítě předškolního věku o sobě také uvažuje, ale způsobem, který odpovídá jeho vývojové úrovni. Egocentrismus mu napomáhá stvrdit vlastní významnost a magičnost uvažování a snadnost zkreslení skutečnosti mu dává možnost uchovat si uspokojivý obraz sebe sama. Díky fantazii může dítě získat cokoliv, co jinak není dosažitelné.

Nezralost sebepojetí u předškolního dítěte se může projevat majetnickými sklony, nekritičností, přehnaným důrazem na sebe sama a sklonem k vychloubání, kdy se dítě může chlubit vším možným.

Dětské sebevědomí posiluje ztotožnění s rodiči, které obohacuje dětskou identitu a zároveň mu pomáhá rozlišovat žádoucí a nežádoucí projevy chování, jež by mělo dítě zvládnout. Součástí identity dítěte předškolního věku jsou i sociální role, které potvrzují dosažení určitého postavení.

Vágnerová (2000) také uvádí, že v předškolním období pokračuje proces rozlišování chlapecké a dívčí role a výsledkem této role je sociální učení:

1. *„Podmiňování: Rodičovské postoje a očekávání posilují chování určitého typu. Dítě je za něj pozitivně hodnoceno, a proto se mu spíše naučí.*
2. *Učení nápodobou, resp. identifikací: Děti napodobují takové projevy chování, které vidí u rodiče, resp. staršího sourozence stejného pohlaví. Rodič je pro ně jako model mužské a ženské role velmi významný.“ (Vágnerová, 2000, s. 118)*

Sexuální vývoj a sexualita

Říčan (2004) uvádí Freuda, který před více než sto lety popisuje dětskou sexualitu a její vývoj. Dle Freuda se dítě předškolního věku nachází v období falickém, které je především ovlivněno pohlavními orgány, příjemnými dotyky těla, drážděním či uspokojováním. Stejně tak se dítě v souvislosti se sexuální výchovou zabývá i mezilidskými vztahy.

Janiš a Marková (2007) uvádějí, že u obou pohlaví se rozvíjí sexuální vývoj rozdílně, žena tedy své sexuální potřeby pojímá jinak než opačné pohlaví. Sexualita má několik různých, pozitivních dopadů, odráží se tedy i ve stránce psychické.

Pšenička (1995) ve své knize píše, že dítě mezi druhým a třetím rokem života se nachází v důležitém období sexuálního vývoje, kdy rodiče pomáhají dítěti porozumět rozdílům mezi ženskou a mužskou rolí a pomáhají mu v uvědomování si svého pohlaví.

3 Postavení rodiny v sexuální výchově

Šilerová (2003, s.19) uvádí *„Rodina je nejpřirozenějším prostředím pro sexuální výchovu, pro rozhovory o pohlavním dospívání, o lásce, partnerství, o erotice, sexualitě a jejích projevech.“*

Podle Smolíkové a Hajnové (1997) je cílem sexuální výchovy postupně utvářet zdravé, poučené a odpovědné postoje k sexualitě. Základem plnohodnotného a radostného prožívání partnerství, manželství a rodičovství je představa o rodině, jeho společenství a fungování. Tato představa se s věkem dítěte postupně vyjasňuje a následně ji přenesse do své rodiny, kterou sám založí. Přirozeně nejvíce představu ovlivní rodiče. Rodina dokáže nejlépe uspokojovat citové potřeby dítěte, v rodině dítě také nalézá vzory sociálních rolí. Pečovatelská role je přiznávaná především matce, ovšem sociosexuální výchově mužská role pro chlapce i dívky stejně důležitá. Aby cítilo, že je rodina bezpečným prostředím, je důležité, aby dítě vidělo konflikty, které je možno vyřešit a uvést stav do pořádku.

Jak uvádí Smolíková a Hajnová (1997, s.12) *„Čeho se dítě účastní, je do něho „ukládáno“, a tím je vychovááno - ať už dobře či špatně, dostatečně nebo nedostatečně, odpovědně či lehkovážně, upřímně nebo s přetvářkou, bez lásky či s opravdovou láskou.“*

Trojan (2009) ve své knize shrnul působení rodičů a pedagogů v sexuální výchově

Často je pro lidi překvapující informací, že dítě sexuální zkušenosti získává již při narození. Dítě ve věku tří let už má mnoho informací o sexualitě. Dítě pozoruje chování rodičů, naslouchá jejich názorům a postojům, díky kterým se učí. Rodiče jsou prvotními učiteli a to právě i v sexuální výchově. Pokud rodiče k tomuto vzdělávání přistupují zodpovědně, připravují je na nároky života.

Dítě ve třech letech vnímá svět doslovně, proto je důležité vést rozhovor pravdivě a upřímně, ale přiměřeně věku. Pokud rodič dítěti řekne, že jej přinesl například čáp nebo vrána a ono později zjistí pravdu, může to vést kromě zmatku i k nedůvěře.

Pozitivní signály o sexualitě se předávají láskou, náklonností, dotykem a objímáním. V předškolním věku se dítě ptá mnohokrát na stejné otázky, pokud jim nejsou zodpovězeny, mohou v budoucnu získat mylné informace.

Děti získávají informace o sexu i za hranicemi domova. Dnes je možnost se setkat se sexualitou díky televizi, internetu, knize či časopisu mnohem jednodušší než dříve. I v mateřské škole si děti se svými vrstevníky vyměňují informace, které se týkají sexuálních témat.

Rodiče jsou největším vzorem, kterým dítěti vytváří vzorce ženského a mužského chování. V tomto věku se řeší i otázka soukromí. Po skončení batolecího období u rodičů nastává otázka nahoty před dítětem a její vhodnosti či nevhodnosti. Rodiče by si měly vyzkoušet, zda se před svým dítětem nazí cítí dobře, pokud ne, mohou rodičům pomoci, dozvědět se něco o částech těla a rozdílech mezi mužským a ženským tělem, například obrázkové knihy, u kterých Trojan doporučuje části těla pojmenovávat pravými jmény, aby rodiče či pedagogové v dětech nevyvolaly to, že se o částech těla nemluví, nebo jsou v nepořádku. Pak lze navázat na diskusi o tom, kdy a kde je nahota vhodná a o respektování soukromí.

V knize Děti a jejich sexualita (2014) autoři píšou o tom, že děti ve věku od dvou až do čtyř let jsou zvědavé a začínají se ptát na velmi konkrétní otázky. Začínají chápat rozdíly v pohlaví. Většinou při nástupu do mateřské školy nastává i období, ve kterém se děti začínají zkoumat navzájem, v tomto případě by děti měli dostat informaci, že se nemají zkoumat na veřejnosti.

Dítě v tomto věku nasbíralo, už spousta informací a zkušeností, díky vztahům v rodině, dětským přátelům, všedním momentům či situacím, nebo prostřednictvím různých sdělovacích prostředků, ať už přímých nebo nepřímých.

V souvislosti se sexuální výchovou bývá hlavní otázkou dětí, především otázka vzniku nového života a narození. Dítě v tomto věku nepotřebuje dlouhý popis toho, jak se dostane miminko do břicha a jak přijde na svět, postačí krátké vysvětlení o pohlavním styku.

Do tohoto období také patří zkoumání příjemných pocitů, kdy děti u vlastních pohlavních orgánů objevují i příjemnou stránku vlastních doteků, což znamená, že dochází ke stimulaci. Dospělého tento moment může vyděsit a může nastat spousta otázek či obav. Pro komunikaci s dětmi v tomto období je důležité si udělat dostatek prostoru a času, kdy nebude rozhovor ničím narušován, dále také otevřenost a překonání vlastního studu a strachu z emocí. Může se stát, že děti v tomhle věku mohou začít masturbovat i na veřejnosti.

V knize jsou uvedené kroky, kterými je vhodné v této situaci postupovat.

- Zůstat klidný - dítě neví co dělá a že je to společensky nevhodné, proto je důležité, abychom nereagovali přehnaně
- Zastavit masturbaci - je vhodné dítěti vysvětlit, že se jedná o aktivitu, která je intimní a soukromá, rozhodně bychom neměli dítěti nic říkat o tom, že je masturbace špatná
- Netrestat - trestáním můžeme dítě blokovat v poznávání sebe sama nebo v něm vyvolat to, že sexualita je něco, co si zaslouží trest
- Poskytovat informace - měli bychom s dětmi především mluvit o tom, co je to za aktivitu a jak ji dělat, aby to bylo společensky přijatelné

4 Postavení mateřské školy v sexuální výchově

Šilerová (2003) ve své knize uvádí, že nejen rodiče, ale i mateřská škola má velký význam v oblasti sexuální výchovy. Ve škole je náplní sexuální výchovy předání základních pojmů a informací.

Kolektiv autorů 2014 v knize Děti a jejich sexualita o dětech ve věku 4-6 let napsal, že většina z nich v tomto věkovém období nastupuje do mateřské školy. Proto jsou po rodičích dalšími dospělými, kteří o sexualitě s dětmi mluví pedagogové. Je třeba, aby si drželi nezaujatost a profesionalitu, a aby byli schopni včas a vhodně reagovat. Děti v tomto období by měly vědět, rozdíly v pohlaví, to že se dívčí a chlapecká těla liší a také mění, když děti rostou. Měly by jednoduše popsat, jak dítě vzniká, jak roste v děloze a stejně tak vědět základní informace o porodu. Pravidla o osobních hranicích, o soukromí a o tom, že dotýkání některých míst může být příjemné, ale je k tomu třeba soukromí. Děti by měly mít povědomí o tom, že existuje zneužití, tedy to, že není v pořádku, aby se někdo dotýkal jejich intimních partií nebo aby po nich někdo chtěl, aby se jich dotýkali sami. Měly by vědět to, že tím někdo, může být člověk, kterého dítě zná. Proto je důležité, aby se mělo dítě komu svěřit, když se mu něco děje.

Dle Smolíkové a Hajnové (1997) není v předškolním věku jen rodina sociálním a výchovným prostředím, ale i mateřská škola, která do jejich života vstupuje mezi třetím a šestým rokem. Mateřská škola připravuje děti i pro vlastní život a také dítě ovlivňuje v oblasti lidských sexuálních vztahů. Dítě se stává členem dětské skupiny, učí se navazovat vztahy s vrstevníky i s dospělými, učí se komunikovat, řešit nové situace a uzavírá první dětská přátelství. Působí zde princip sociálního učení a nápodoby, stejně jako v rodině. Stejně tak jako v rodině i u pedagoga záleží, zda je dbáno na citové potřeby dítěte, zda je učitelka schopná být vzorem a jestli má důvěru dětí. Důležité je také, jak učitelka přistupuje k intimním otázkám a jakým způsobem řeší citlivé situace. Pokud děti mají poznatky o svém narození již od rodičů, není pak v mateřské škole problém s dětmi hovořit v obecnější rovině. Mateřská škola se může stát výchovným spojencem a partnerem rodičů, když může stavět na základech v oblasti sexuální výchovy, které jsou položeny rodiči.

Smolíková a Hajnová (1997) sociosexuální oblasti shrnuli do několika základních témat, která by přirozeně zapadala do předškolního programu:

- **Znám lidské tělo, umím vše správně pojmenovat** - tohle téma se zabývá různorodostí a rozmanitostí lidských těl, včetně pojmenování jednotlivých částí těla a pohlavních orgánů.
- **Vím, v čem se liší chlapci a děvčata, ženy a muži** - zde u dětí rozvíjíme povědomí o rozdílu mezi ženským a mužským pohlavím, o jeho odlišnostech, rozdílného chování, ale i z hlediska anatomie. U dětí podporujeme také vzájemné vztahy.
- **Máme se rádi** - zde se věnujeme rozvoji mezilidských vztahů, důležitosti přátelství a že je přirozené projevit i přijímat lásku či náklonnost. Je důležité si také uvědomit, že se každá rodina liší.
- **Vím, co je soukromí a stud** - zde je důležité u dětí rozvíjet sebeúctu, povědomí o tom, co je vhodné či nevhodné sdělovat druhým, o hrozícím nebezpečí a o tom, že každé dítě má právo na své soukromí.
- **Mé tělo patří jen mně** - učíme děti, jak reagovat v situacích, ve kterých se je snaží někdo odvést od něčím odměnou, která děti láká. Učíme je, že nikdo nemá právo se jich dotýkat, odhalovat intimní partie bez jejich dovolení a nutit ho se svlékat.
- **Své tělo musím udržovat v čistotě a zdraví** - dítě vedeme k důležitosti pravidelné osobní hygieny včetně pohlavních orgánů, k důležitosti dbát o své zdraví a udržovat ho a ve spolupráci s rodiči vést děti k tomu, aby pozorovaly své tělo a dokázaly zachytit zdravotní problém nebo nějaké zranění.
- **Moje tělo se bude měnit, porostu a jednou budu dospělý** - toto téma dává dítěti povědomí o tom, že roste a že vypadá jinak tělo dítěte a jinak tělo dospělého. Také dítě učí co tělu škodí a co tělo prospívá.
- **Vím, jak jsem se narodil** - zde se zaměřujeme na úloze mužského a ženského pohlaví pro narození dítěte. Dítěti se dostává povědomí o vzniku nového života, o průběhu těhotenství, o porodu a o péči.

5 Téma sexuality v dnešní dětské literatuře

Rozhodla jsem se v této kapitole přiblížit obsah dvou knih, které by nejen rodičům, ale i učitelům mohly pomoci dětem vysvětlit, jak miminka přicházejí na svět, o jejich početí, o rozdílech mezi mužem a ženou apod.

Moc se mi líbila kniha *Cesta na svět*, kterou napsali Jana H. Hoffstädter a Lenka Lukovicsová. Doporučila bych jí rodičům, kteří se obávají vysvětlení pohlavní styku, narození miminka, popsání pohlavních orgánů a spoustu dalších témat, které se sexuální výchovou souvisí. Stejnou otázku také řeší kniha *Anežka se těší na miminko*.

Cesta na svět:

Tento příběh je o předškolákovi Edovi, kterého zajímá vše, co se týče početí a narození. Kniha je obohacena ilustracemi, které knihu doplňují a které krásně vysvětlí, která Edu zajímá. V knize např. můžeme najít to, že jsme jednou byli všichni v bříšku, jaký je rozdíl mezi ženou a mužem, že to každý nazývá jinak, ale správné pojmenování je penis a vagína. Oba pohlavní orgány jsou v knize ilustrované a popsány. Také je zde vysvětleno, jak roste miminko v mámině bříšku, jak dlouho tam je, co tam dělá, poté celý vývoj a to, jak miminko roste, máme doplněné obrázky. Dále v ní nalezneme vysvětlení sexu, kterému se věnují dospělý, jak se k sexu dostanou a co se stane s pohlavními orgány, poté je vysvětleno i to, že pro děti sex není, že těla dětí na sex nejsou připravené a spoustu dalších informací, které jsou v knize popsány, vysvětleny a doplněny ilustracemi, které jsou velice výstižné.

Anežka se těší na miminko:

Tato kniha se skládá z několika kapitol. Kniha vypráví o Anežce, která se nemůže dočkat svého sourozence. Během dlouhého čekání přijde několik otázek, které se týkají maminčina bříška, miminka v bříšku, toho co miminko v bříšku dělá a jak dlouho tam bude, jak se miminko do bříška dostalo a jak se dostane ven. Na všechny tyto otázky jí odpoví rodiče. V knize bohužel nejsou ilustrace, které by nám dopomohli dítěti vysvětlit otázku, na kterou se ptalo.

6 RVP PV a sexuální výchova

Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání je důležitým dokumentem pro všechny institucionální zařízení předškolního vzdělávání určující podmínky a požadavky pro vzdělávání dětí. RVP PV předepisuje všeobecný základ, který by měl platit pro veškeré vzdělávací instituce a je východiskem pro tvorbu a uskutečnění školních vzdělávacích programů. Rámcový vzdělávací program určuje společný rámec, který ovšem není svazující, je vytvořen tak, aby byl otevřený nejen pro školu, ale i pro učitele a děti.

„RVP PV pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi: stanovuje cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů, a to nejprve v úrovni obecné a následně v úrovni oblastní. Konkrétně se jedná o tyto kategorie:

- *rámcové cíle – vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání*
- *klíčové kompetence – představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné v předškolním vzdělávání*
- *dílčí vzdělávací cíle – vyjadřují konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti*
- *dílčí výstupy – dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají“ (RVP PV, 2018, s. 9)*

Sexuální výchova je propojena všemi vzdělávacími oblastmi, které můžeme nalézt v dílčích vzdělávacích cílech a poté i možnosti rizik, které by špatným podáním mohly mít následky. Některé z nich si uvedeme:

- **Dítě a jeho tělo**

Záměrem vzdělávací oblasti je podporovat a zlepšovat celkově tělesnou a pohybovou zdatnost, s důrazem kladeným na fyzickou pohodu dítěte, podporou neurosvalového vývoje, manipulačních a pohybových dovedností a učení se sebeobsluhy a vedení ji k zdravým životním návykům.

Dílčí vzdělávací cíle:

- *„uvědomění si vlastního těla*
- *osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě*

- *osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí“ (RVP PV, 2018, s. 15)*

Rizika:

- *„nedostatečný respekt k individuálním potřebám dětí*
- *nedostatek či zkreslení elementárních informací o lidském těle*
- *neznalost zdravotního stavu a zdravotních problémů dítěte“ (RVP PV, 2018, 16-17)*

• **Dítě a jeho psychika**

Oblast podporující duševní pohodu dítěte, psychickou zdatnost a odolnost dítěte. Dochází zde i k rozvoji sebenahlížení, sebepojetí a sebevyjádření. Stejně tak vymezuje i rozvoj intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, citů i vůle, poznávacích. Je třeba stimulovat osvojování a rozvíjet jeho vzdělávací dovednosti. Oblast zahrnuje tři „podoblasti“: Jazyk a řeč, 1. Poznávací schopnosti a funkce, 2. představivost a fantazie, myšlenkové operace, 3. sebepojetí city a vůle

Dílčí vzdělávací cíle:

- *„rozvoj řečových schopností (vnímání, naslouchání, porozumění)*
- *posilování přirozených poznávacích citů*
- *poznávání sebe sama*
- *rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě*
- *rozvoj schopnosti citové vztahy vytvářet, rozvíjet je a city plně prožívat*
- *rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání*
- *získání schopnosti záměrně řídit svoje chování a ovlivňovat vlastní situaci“ (RVP PV, 2018, s. 17-21)*

Rizika:

- *„nedostatek možnosti projevovat vlastní city, sdělovat citové dojmy a prožitky a hovořit o nich*
- *nevhodné vzory chování*
- *prostředí komunikačně chudé, omezující běžnou komunikaci mezi dětmi i s dospělými*
- *málo přátelské prostředí, kde dítě nenalézá dostatek lásky a porozumění*

- *nedostatek ochrany a osobního soukromí“ (RVP PV, 2018, s. 18-22)*

- **Dítě a ten druhý**

Tato oblast usiluje o podporu navozování vztahu mezi dětmi nebo mezi dítětem a dospělým, zajišťovat pohodu těchto vztahů a posilovat a obohacovat vzájemnou komunikaci.

Dílčí vzdělávací cíle:

- *„seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému*
- *osvojení si elementárních poznatků, schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem*
- *posilování prosociálního chování*
- *ochrana osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s druhými dětmi i dospělými“ (RVP PV, 2018, s. 23)*

Rizika:

- *„nedostatek pozitivních příkladů a vzorů prosociálního chování*
- *nedostatek empatie*
- *nedostatečný respekt k vzájemným sympatiím dětí a malá podpora dětských přátelství“ (RVP PV, s. 24)*

- **Dítě a společnost**

Záměrem této oblasti je uvést jedince do společnosti ostatních lidí, která sebou nese pravidla soužití. Poznávat svět umění a kultury, poznávat materiální a duchovní hodnoty a podílet se na utváření společenské pohody.

Dílčí vzdělávací cíle:

- *„poznávání pravidel společenského soužití*
- *vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách“ (RVP PV, 2018, s. 25)*

Rizika:

- *„nehodný mravní vzor okolí*
- *chybějící informace o tom, jak se chránit před nebezpečím hrozícím od neznámých lidí“ (RVP PV, 2018, s. 27)*

- **Dítě a svět**

Úsilím vzdělávací oblasti je, aby měl jedinec základní povědomí o blízkém i okolním světě, o vztahu člověka k přírodě a vytvářet otevřený a odpovědný postoj k životnímu prostředí.

Dílčí vzdělávací cíle:

- *„rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách“* (RVP PV, 2018, s. 28)

Rizika:

- *„nedostatečné a nepřiměřené informace, nedostatečné, nepravdivé nebo žádné odpovědi na otázky dětí“* (RVP, 2018, s. 29)

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Metodologie výzkumu

Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Při výběru tématu bakalářské práce, jsem si stanovila cíl, zjistit, jaké představy mají děti předškolního věku o tématech sexuální výchovy, chci tedy zjistit představy o početí a narození, o rozdílech mezi mužem a ženou a o tom, co znamená mít někoho rád. Následně jsem chtěla zjistit, jak se rodiče u dětí předškolního věku k sexuální výchově staví.

Výzkumné otázky:

- 1. Jaké jsou představy předškolních dětí o početí a narození?*
- 2. Jaká je představa předškolních dětí o rozdílech mezi mužem a ženou?*
- 3. Co podle dítěte předškolního věku znamená mít někoho rád?*
- 4. Jak se staví rodiče k sexuální výchově u svých dětí předškolního věku?*

Volba výzkumného souboru a průběh sběru dat

Ke sběru dat jsem v praktické části zvolila kvalitativní výzkum a použila metodu polostrukturovaného rozhovoru.

Pro rozhovory jsem oslovila tři rodiny, ve kterých mi poskytly rozhovor děti předškolního věku a jejich rodiče. Rodiče a samozřejmě i jejich dítě musely souhlasit s účastí výzkumu. Dvě rodiny jsem oslovila na základě toho, že je znám. Jednu z nich znám o něco lépe a máme mezi sebou hezký vztah. Díky přátelské atmosféře, jsme byli, maminky i já, o něco klidnější. Poté jsem oslovila třetí rodinu, se kterou mě zkontaktovala má dobrá kamarádka. Nikdy před tím jsem rodinu neviděla, což mělo malý dopad na atmosféře při rozhovoru s maminkou, ale i přes to všechno jsme společně rozhovor zvládli a maminka mi otevřeně odpověděla na veškeré otázky.

I když jsem si vybrala poměrně intimní téma byla jsem přesvědčená, že bych chtěla dělat rozhovory s dětmi a posléze s rodiče.

Pro způsob zpracování dat jsem použila nahrávání a po několika posleších jsem rozhovor přepsala do psané podoby. Touto formou jsem se snažila spojit odpovědi dětí, posléze rodičů a následně je shrnout. Snažila jsem se zjistit, jaké představy mají děti předškolního období o sexuálních tématech. A postavení rodičů k sexuální výchově u dětí předškolního věku.

Etické zásady výzkumu

Protože téma bakalářské práce, které jsem si vybrala je poněkud citlivé a intimní, dopředu jsem rodiče připravila, co bude součástí našeho rozhovoru. Kvůli velké citlivost a intimnosti mi jeden rozhovor rodiče odmítli. Když jsem se s rodiči, kteří souhlasili s rozhovory, setkala osobně, řekla jsem jim, že vše bude nahráváno na mobilní telefon a z mé strany bude zachována veškerá anonymita. Před zahájením samotného rozhovoru jsem jak dětem, tak rodičům zopakovala, na co se v rozhovoru zaměřím a ujistila jsem je, že pokud jim bude cokoli nepříjemné, nemusí mi na otázky odpovídat.

Postup realizace výzkumu

Rozhovory jsem uskutečnila v únoru a trvaly okolo 30-45 minut. Měla jsem předem připravené otázky, které jsem v průběhu rozhovoru upravovala a doplňovala jinými otázkami, podle toho, co mi právě rodiče a děti odpovídali. Snažila jsem se, aby se děti i rodiče nedostávali do nepříjemných situací, přizpůsobovala jsem tedy otázky i dle situace.

8 Rozhovory

Ema

S Emou jsem rozhovor vedla cca 20-30 minut. Rozhovor se uskutečnil u Emičky doma, v jejím pokoji, což rozhovoru dodalo jistou uvolněnost. Ještě před rozhovorem jsem Emu připravila na to, že se jí zeptám na několik otázek a že si chvilku budeme povídat. Na začátku rozhovoru byla velmi soustředěná a po nějaké době měla tendenci se mě také ptát na otázky a s něčím si hrát, mít něco v ruce, ale i přesto mi na veškeré otázky odpověděla.

Jak mi Ema sama sdělila, je jí šest let a chodí do mateřské školy. Má mladší sestru Aničku, která už také začala chodit do školky. Chtěla mi toho o sobě sdělit mnohem víc, tak jsem ji nechala mluvit.

Na otázku, *Jak miminka přicházejí na svět*, mi Emička odpověděla dost sebejistě, *„bříškem nebo pipkou“*. Nebála se mi ani říct, že ona na svět přišla, *„pipkou“* a její mladší sestřička bříškem. Popisovala mi a ukazovala, kde má maminka na břicho jizvu, že jí museli rozříznout bříško a vyndat Aničku. Když jsem se jí doptala, jestli ví, proč ona přišla *„pipkou“* a sestřička bříškem *„maminka říkala, že musela Anička rychle ven“*. Pak mi také pověděla, že maminky musejí do nemocnice, když rodí a že jí tam pomáhají doktoři a sestřičky. Dokonce mi začala říkat číslo na záchrannou službu. Dodala, že také byla miminko, i já, že všichni byli jednou miminka.

Když jsem se Emičky zeptala *„Jak se miminko do bříška dostane“*, dlouho přemýšlela a řekla, *„tohle je těžká otázka“*. Nechala jsem jí chvíli na rozmyšlenou a otázku jsem jí zopakovala. Poté, co jsem jí nechala chvilku a zopakovala otázku, mi řekla, že se to miminko do bříška dostane, když se mají maminka s tatínkem rádi, když se pohladí, obejmou, dají pusku, že spolu spí v posteli. Potom co Ema mluvila o pokoji a posteli rodičů a o objímání, tak jsem se jí zeptala, jestli se tam také rodiče objímají, s důrazem mi odpověděla, *„ne, tam jen spí, tam se neobjímají“*. Z toho co Ema říkala ohledně této otázky vyplývalo, že o samotném pohlavním styku neví. Říkala, že si pamatuje, když měla maminka bříško a čekala Aničku. A že Anička v bříšku kopala a také rostla, proto se mamince bříško zvětšovalo. Také jí připadalo důležité, že to miminko jí tak, že když maminka něco sní, ono to sní poté také. Na otázku, jak dlouho v bříšku miminko je, mi odpověděla, *„týden nebo měsíc“*.

Při rozhovoru jsem se zeptala i na otázku „*Jak se o svá miminka maminky starají*“. Ema mi odpověděla opět dost sebejistě, „*maminky dávají miminku mlíko z prsa, taky z lahvičky nebo mu dávají kašičku, ale to až dýl, protože mimino nemá zuby*“. Když jsem se zeptala co ještě dělá maminka, když miminko třeba pláče, tak mi řekla, že ho houpe nebo ho pohladí, hraje se s ním, ale také, že mu vymění plínu a že ho musí maminka umýt, když je špinavé. Poté začala mluvit o své panence, kterou mi přinesla i ukázat, že jí může také krmit a přebalovat, že má nočník a že jí také může koupat, aby byla čistá, ale že na ní nemá kočárek a nemůže s ní chodit na procházky.

Když jsem se Emy ptala, jestli si o tom, jak miminka přicházejí na svět povídala s maminkou, odpověděla mi, že to mamince říkala, že se maminky ptala. A opakovala, že se narodila z pipky a Anička z břicha. Poté jsem se jí zeptala, jestli si o tom povídali ve školce, tak mi říkala, že ne, ale že mají knížku o miminkách. Zeptala jsem se jí, zda mají ještě nějaké knížky ve školce, třeba o lidském těle, odpověděla mi, že o tom si ve školce povídali a že tam mají velkou kostru, kterou skládají jako puzzle. Poté vyndala knížku o lidském těle, kde se snažila najít něco o miminku, chtěla, abych si s ní knihu prohlížela. Poté co našla lidské postavy, popisovala jejich pohlavní orgány, otáčela dál a narazila na obrázky, kde má paní břicho a v něm miminko, které obrázek po obrázku rostlo. Začala říkat, že tuhle knížku začali číst, ale že jí nikdy s maminkou nedočetli, tvářila se poněkud zklamaně. Řekla jsem jí, ať mamince zkusí navrhnout, aby jí dočetli a celou si jí prohlédli. Potom se Ema snažila najít ještě jinou knížku o lidském těle, ale žádnou jinou nenašla a začala mluvit o tom, že vědí jaké mají chuťové pohárky a o tom, kde máme nejmenší kosti a kde největší.

Rozdíl mezi klukem a holkou Ema dobře věděla a odpověděla, že se pohlavní orgány holek a pohlavní orgány kluků liší, „*holky mají pipku a kluci mají pindíka*“. Začala hned povídat, že velké holky mají i velká prsa, tak jsem se v souvislosti s tím zeptala, zda ví, co se jí na těle změní, až bude dospělá, „*Budu mít větší kosti a taky silnější*“. Ema měla dost často poznatky o lidském těle, dokonce mi i nabídla, že mě potom, co skončíme ošetří. Myslím, že je to tím, že maminka pracuje v nemocnici a Emu tohle povolání zajímá. Poté, co jsem jí připomněla otázku si vzpomněla, že jí narostou i prsa. Také se u této otázky rozpovídala o tom, že kluci mohou mít také dlouhé vlasy jako holky, ale že i některé holčičky mají krátké vlasy a uváděla příklad ze školky.

Na otázku „*Co to znamená mít někoho rád*“ mi Emička pověděla, „*to je když, někoho obejmeme, nebo někomu pomůžeme, nebo někomu dáme pusu*“. Zeptala jsem se, jestli se takhle mohou mít rádi navzájem i kluci, souhlasila s tím a dodala, že se takhle mohou mít rády i holky.

Maminka Emy - Hana

Hana - maminka Emy

S Hanou jsme rozhovor uskutečnili také doma. Na Haně byla vidět mírná nervozita, která se postupně zmenšovala. S Hanou jsem si ještě předtím, než celý rozhovor proběhl, volala a psala, aby věděla co jí a Emu čeká.

Haně je 35 let. Starší dceři, což je Ema se kterou jsem dělala také rozhovor, té je šest let a té mladší jsou tři roky, obě dcery chodí do mateřské školy.

Když jsem se Hany zeptala na otázku, „*Zeptalo se Vás dítě na něco, ohledně sexuální výchovy*“ viděla jsem na ní nervozitu ještě o něco větší. Ale i přesto se mi snažila odpovědět vše potřebné. „*Ano, Emička se mi ptala, jak přicházejí miminka na svět a jak ona sama přišla na svět.*“ A vzhledem k tomu, že Emička byla svědkem celého maminčina těhotenství, bylo spoustu dotazů ohledně miminka v bříšku, a pak i po narození miminka, přicházeli otázky na kojení, jak se Emička dostala ven z bříška, jak Anička. „*...Také se mě holky ptaly, která z jakého prsa pila.*“ Při tomhle vyprávění se atmosféra uvolnila.

„*Emička se mi ptala, když jsem čekala druhé miminko, tak to přišlo všechno přirozeně o tom že jsou miminka v bříšku, že se tam hýbe, že roste. Pak přišla otázka akorát kudy se to miminko dostane ven.*“

Když jsem se zeptala Hany zeptala, „*Použili jste pro pojmenování pohlavních orgánů a různých termínů sexuální výchovy pravá jména?*“ říkala, že doma tomu od mala říkají „*pipinka*“ a že jsou na to holky zvyklé. „*S Emičkou jsme si říkali i pravá jména pohlavních orgánů, tedy penis a vagina*“. Hanka říkala, že obě dvě holky přišly ze školky s tím, že viděly na záchodě penis a že ony svůj pohlavní orgán také ukazovaly. Při tomhle vyprávění mě hned napadla otázka, zda se před dětmi o pohlavním zneužití zmínila. Říkala, že právě po tom, co holky přišli s tím, že si s nějakým klukem vzájemně zkoumali pohlavní orgány, informovala holky o tom, že po nich také někdo může chtít, aby se svlékli do naha a bylo jim to nepřijemné, aby hned jak to bude možné řekli nejbližšímu člověku, kterému věří.

Obávala jste se nebo se obáváte něčeho při rozhovoru s dítětem ohledně sexuální výchovy? Hanka mi na tuhle otázku odpověděla dost jasně, a to, že se bojí komunikace

o pohlavním styku a potom také o menstruačním cyklu. Říkala ale, že se bojí to celé, co se týče vysvětlování o početí a narození, vysvětlovat Aničce, která nemá a nejspíš ani nebude mít přirozený vzor, jaký měla Ema, jelikož další dítě neplánují.

Amálka

S Amálkou jsme se viděli při rozhovoru úplně poprvé, ze začátku se styděla, ale když jsem jí připravila na to, že si budeme povídat, a že se jí zeptám na několik otázek, vůbec nebyla proti. S Amálkou jsme dělali rozhovor v kavárně, což vůbec nevadilo, naopak neměla tendenci mi ukazovat hračky, jako třeba Ema. V kavárně jsme rozhovor dělali, protože bychom u ní doma neměli klid, vzhledem k tomu, že má dvě mladší sestry.

Amálce je pět let jak mi sama pověděla, chodí do waldorfské mateřské školy a má dvě mladší sestřičky, jedna z nich se dokonce nedávno narodila, a tak má informace o mamčině těhotenství čerstvé.

Při otázce, „*Jak se miminka dostanou na svět?*“, Amálka chvíli přemýšlela, nemyslím si proto, že by si nemohla vzpomenout, spíš jí takhle otázka vlastně od úplně cizího člověka překvapila. Ale nakonec mi odpověděla, „*bříškem nebo jůlinkou*“, což je její pojmenování pro ženský pohlavní orgán. Také se trošku rozpovídala o tom, že maminka když rodila, tak jí museli odvést do porodnice, kde jí pomáhal pan doktor nebo paní doktorka a maminka musela tlačit, aby se sestřička tou „*jůlinkou*“ ven dostala. „*...a pupeční šňůru ustříhne pan doktor nebo může i tatínek.*“

Na otázku „*Jak se miminka dostanou do bříška*“, jsem dostala od Amálky dost jasnou odpověď, která mě překvapila, opravdu jsem od žádného dítěte nečekala, že mi něco takového řekne. „*To se spojí spermie a vajíčko.*“ V tu chvíli mi napadla jediná doplňující otázka a to, aby mi řekla, jestli ví co to vajíčko a spermie, odpověděla, že spermie je tatínkovo a vajíčko je maminky. Posléze mi napadla ještě jedna otázka, a to, jak se ta spermie s tím vajíčkem spojí, tak mi Amálka odpověděla, že tu spermii tatínek dá mamince do bříška, kde má to vajíčko. Poté mě napadla ještě jedna doplňující otázka, jak tatínek s maminkou udělají, že dají spermii k mamčině vajíčku, a to už Amálka nevěděla.

Při otázce „*Jak se o svá miminka maminky starají*“, se Amálka dost rozpovídala o své mamince a nejmladší sestřičce, „*Maminka chtěla kojít, ale nešlo jí to, tak musí ošťrkávat mléko a dávat ho do lahvičky*“. Také mi sdělila, že je třeba miminko přebalovat, poté taky nožičkami trošku mačkat bříško, aby si miminko ulevilo. A nakonec říkala, že je miminko spokojené, když si chytí její prstíček.

Amálka říkala, že si o tom doma s maminkou povídají, a že to všechno ví, protože se o sestřičku také stará a že i ona by chtěla být maminkou, protože když chová sestřičku, tak

je u ní klidná a má jí ráda. Ptala jsem se jí, jestli mají nějaké takové knížky, nebo pohádky, tak mi říkala, že mají knihu o lidském těle a že si jí prohlíží dost často. Ale také se mi nebála říct, že s tatínkem ani ve školce si o tom nepovídají.

„Jaký je rozdíl mezi klukem a holkou“, když jsem se Amálky zeptala na tuhle otázku nejdříve znejistila a říkala, že neví, když jsem se jí ale zeptala, co má kluk a holčička to nemá, odpověděla mi *„...pind'u a holčičky mají julču“*. Poté jsme se společně dostali i k tomu, že až bude velká, že bude mít také větší prsa, jako má maminka. Ale to až bude dospělá, že se jí ale zvětší i ruce a nohy, svaly, hlava.

Ani otázky *„Co znamená mít někoho rád“* Amálka neváhala, řekla mi, že třeba maminka se s tatínkem objímají, mazlí se, dávající pusu. A že i ona má ráda Kubíka ze školky, že už si také dali pusinku a že by to miminko mohla mít s ním.

Na Amálce jsem začínala pozorovat, že je rozhovor příliš dlouhý, že už by raději běhala venku. A jelikož mi Amálka všechny otázky odpověděla, rozhovor jsme ukončili.

Pavλίna - maminka Amálky

S Pavlínou, jsem rozhovor uskutečnila jiný den, než s Amálkou, protože má třítýdenní miminko, proto jsem se přizpůsobila, a byla jsem vděčná, že i přesto, že má doma tak malé miminko mi rozhovor poskytne. Rozhovor se konal u Pavlíny doma, což nám oběma vyhovovalo, atmosféra tak byla uvolněná a obě jsme se cítili dobře.

Pavlíně je 31 let, je na mateřské dovolené, má tři děti, Amálku, se kterou jsem dělala rozhovor, její pět let a chodí do waldorfské mateřské školy. Poté dvouletou holčičku a již zmíněné třítýdenní miminko.

Když jsem se Pavlíny zeptala, *„Zeptalo se Vás dítě na něco, ohledně sexuální výchovy“* zůstala klidná, odpověděla mi, že se jí Amálka ptala na hodně věcí, co se týče těhotenství a samotného miminka, vždy to bylo v období, kdy právě byla těhotná, o něco více impulzivní to bylo při posledním těhotenství.

Jelikož byla Amálka už dvakrát svědkem mamincina těhotenství, přišli otázky z Amálčiny strany, tudíž Pavλίna nemusela vysvětlovat narození miminka cíleně. *„...ale o samotném pohlavním styku jsme s Amálkou ještě nemluvili.“* Když se Amálka

zeptala na to, jak se miminko do břicha dostane, řekli jí, jak už jsem i od Amálky slyšela, že se spojí vajíčko a spermie. Také jí pověděli komu patří vajíčko a komu spermie. Dál Se Amálka akorát ptala, co to spermie a vajíčko je a kde se nacházejí, což Amálce odpověděli. Pavlína chce počkat na moment, kdy se sama Amálka na pohlavní styk zeptá, pokud by ale otázka nepřišla z Amálčiny strany, počká na vhodný moment a vysvětlí jí to cíleně.

Při pojmenování částí těla a pojmenování samotných pohlavních orgánů a rozdílu mezi mužem a ženou, použili dětské knihy o lidském těle, ve kterých jsou ilustrace, na kterých Pavlína rozdíly vysvětlila.

Na otázku *„Použili jste pro pojmenování pohlavních orgánů a různých termínů sexuální výchovy pravá jména“*, mi Pavlína řkala, že používají termín *„jůlinka“* a *„pindík“*, protože tomu tak začali říkat od mala a tím, že má ještě dvě mladší dcery než je Amálka, nechává tomu tak být dál. Z toho vyplývá, že Amálka nemá povědomí o pravých jménech pohlavních orgánů, což jsem zjistila i při rozhovoru s ní, když jsem se jí ptala, jestli ví, jak se *jůlince* říká jinak.

Když jsem se na zeptala na otázku *„Probírali jste s dítětem i sexuální zneužití“*, bylo vidět, že se Pavlína zarazila a chvíli přemýšlela. Říkala, že sexuální zneužití jako takové s Amálkou ještě neprobírala, ale, že si povídali o tom, že by se Amálka neměla odhalovat ve velké společnosti lidí, nebo před někým koho nezná.

Na otázku *„Obávali jste se nebo se obáváte něčeho při rozhovoru s dítětem ohledně sexuální výchovy?“* mí odpověděla, že tím, že se Amálka ptala sama, co se týče narození miminka, obavy Pavlína neměla, nebála se odpovědět na otázky, které jí Amálka kladla. Ale obává se vysvětlování samotného pohlavního styku, zatím neví, jak by jí to měla vysvětlit. A také se obává pohlavního zneužití, potom co jsem se na něj zeptala v předešlé otázce. Obává se toho, že by to mohla nejen Amálce ale v budoucnu i dvěma mladším dcerám, při vysvětlování v holkách způsobit nějaký komplex a jakousi obavu, která by se s nimi mohla nést v budoucím, dospělém životě.

Ondra

S Ondrou se známe ze školky, kam jsem chodila na praxi. Rozhovor jsme uskutečnili u Ondry doma. I přesto, že mě zná, bylo vidět, že je nervózní. Maminka, která ho na rozhovor se mnou připravovala, říkala, že se jí několikrát ptal, na co se ho budu ptát.

Ondrovi je šest let, chodí do mateřské školy a sourozence žádné nemá.

Když jsem se Ondry zeptala na otázku, „*Jak se miminka dostanou na svět*“, dlouho váhal a krčil ramena. Po chvílce jsem se ho zeptala ještě jednou a odpověděl mi, že neví. Poté jsem se ho zeptala, kde miminka jsou, než se dostanou na svět a na to odpověděl rychle a bez rozmýšlení „*v břichu*“.

Na otázku „*Jak se miminka do břicha dostanou*“, Ondra také dlouho mlčel, zkusila jsem se zeptat znovu a i jinými způsoby nakonec mi odpověděl „*to taky nevím*“.

U otázky „*Jak se dostanou miminka z břicha ven*“, jsem na Ondrovi poznala, že jsou mu tyhle otázky nepříjemné, protože mi ani na tuhle otázku nedokázal odpovědět a jen krčil ramena. I potom, co jsem se snažila mu položit otázky jinak, aby si vzpomněl. Bylo i mně nepříjemné se ho nato ptát, protože opravdu nevěděl, proto jsem přešla k další otázce.

Na otázku „*Jak se o svá miminka maminky starají*“, už mi Ondra dokázal odpovědět. „*No to třeba když brečí, tak pochovají nebo mu dají mlíko.*“ Poté jsem se zeptala, jestli ještě na něco přijde. „*Přendají mu plenu.*“ Přesto byly Ondrovi odpovědi velice stručné.

U otázky „*Jaký je rozdíl mezi klukem a holkou*“, Ondra také chvíli váhal, ale spíš než by přemýšlel, mi přišlo, že se stydí. „*Třeba, že mají holky dlouhý vlasy a kluci ne.*“ Poté jsem se zeptala, jestli mi poví, čím čůrají kluci a čím holky. Bylo vidět, že se mu o tom mluvit nechce, tak jsem mu řekla, že jestli chce, může mi to klidně jen pošeptat. Ale nakonec řekl, „*kluci čůrají pindíkem a holky pipinkou*“.

Jelikož mi předtím Ondra na otázky ohledně početí a narození neřekl. Zeptala jsem se, jestli si doma s maminkou nebo tatínkem povídali o miminkách, jen kýval, že ne. Pak jsem se zeptala na tu samou otázku, akorát ve školce, tak jen řekl, že ne. Poté jsem se zeptala, jestli mají doma nějakou knížku, kde je lidské tělo nebo miminka. „*Ne, ale ve školce máme...*“

Při otázce, „*Co to znamená mít někoho rád*“, Ondra nemusel ani dlouho přemýšlet. „*Třeba, když mamince namaluju obrázek nebo jí dam pusu.*“ Zeptala jsem se, jestli ještě na něco přijde „*...nebo, že jí pohladím, nebo pomůžu uklidit*“.

Jelikož byl s Ondrou rozhovor o něco rychlejší, neprojevoval žádné známky nepozornosti, celou dobu byl soustředěný. Na konci rozhovoru jsem se zkusila vrátit k první otázce, ale potom co začal opět krčit rameny, tak jsem se rozhodla rozhovor ukončit, protože mi přišlo, že jsou mu tyto otázky nepříjemné.

Michaela - maminka Ondry

Michaele je 33 let, má syna, se kterým jsem dělala rozhovor. Stejně tak jako s Ondrou, jsem i s Michaelou rozhovor realizovala u nich doma, což si myslím, že nám oběma vyhovovalo.

Michaela si nevybavila, že by se jí syn na témata spojená se sexualitou někdy ptal. „*Myslím, že se mě zatím Ondra na nic ohledně sexuální výchovy nezeptal*“. Snažila jsem se Michaele otázku více přiblížit, jestli si někdy povídali o miminkách nebo o rozdílech mezi mužem a ženou. V tu chvíli mi Michaela řekla, že vzpomíná, že s tím jednou Ondra přišel ze školky a ptal se jí na to, proč holky nemají „*pindíka*“. „*Zatím jsme s Ondrou probírali akorát jaké, jsou rozdíly mezi klukem a holkou, ale cíleně to nebylo.*“ Poté jsem se zeptala, zda budou čekat na otázky dál nebo to plánují Ondrovi někdy říci cíleně. „*Takhle jsme o tom nepřemýšleli, ale asi bude lepší, až se o to bude Ondra zajímat sám.*“

Zajímalo mě, jak Ondrovi rozdíl mezi mužem a ženou vysvětlili, tak jsem se zeptala, „*Jakou metodu jste při vysvětlování sexuální výchovy použili*“, odpověděla mi, „*Části těla jsme si pojmenovávali pomocí knížky*“. Dále mi Michaela říkala, že mají knihu, ve které je lidské tělo.

Když jsem zeptala na otázku „*Použili jste pro pojmenování pohlavních orgánů a různých termínů sexuální výchovy pravá jména*“, bylo vidět, že jsem Michaelu poněkud zaskočila. „*Ne, používáme pouze pindíka a když jsme se bavili o tom, co mají holčičky, použili jsme pipinku.*“

Jelikož Michaela říkala, že sexuální témata až tedy na rozdíl mezi klukem a holkou, neprobírali, zeptala jsem se, zda se obává něčeho, až s Ondrou tuhle tematiku bude probírat.

„Ano obávám. Popravdě si nejsem jistá, jestli bych Ondrovi v tuhle chvíli dokázala na vše odpovědět. Myslím, že bych zvládla něco o těhotenství nebo o porodu, ale mluvit o samotném sexu bych si v tuhle chvíli netroufla.“

Na základě této odpovědi jsem Michalu uklidnila a doporučila ji například knihu Cesta na svět, která tyhle otázky krásně a srozumitelně vysvětluje a navíc je doprovázena ilustracemi, které vysvětlení doplňují.

9 Shrnutí výsledků

V této kapitole shrnu odpovědi v jednotlivých tématech sexuální výchovy. Nejdříve shrnu odpovědi dětí a poté rodičů. Pokusím se najít podobnost v odpovědích, ale i naopak, rozdílnost a popsat v čem se odpovědi liší.

Shrnutí odpovědí dětí předškolního věku

Představy dětí o početí a narození

V odpovědích na to, jak přicházejí děti na svět, se Ema a Amálka dost shodují. Obě mi sdělily, že mohou přijít vagínou, přičemž každá pro tohle pojmenování má svůj, dětský termín. Ale ví, že také bříškem. Protože obě dvě mají mladší sestřičky, které byly porozeny císařským řezem. Ema měla tendenci mi popisovat, kde má maminka jizvu, a proč tomu tak u mladší sestry bylo. Amálka se spíše věnovala tomu, že maminku musely odvést do porodnice, kde jí pomáhali doktoři, a že při porodu maminka musela tlačit, aby se miminko dostalo ven a poté, že tatínek ustříhl pupeční šňůru.

Ondra si s tímhle tématem nevěděl rady. Nevěděl nic o početí ani o narození, pouze věděl, že je miminko v bříšku, před tím než přijde na svět, také se styděl více než Ema s Amálkou.

Pro Emu otázka jak se miminka do bříška dostanou byla také těžká, ale po promyšlení řekla, že se miminko do bříška dostane, když se mají maminka s tatínkem rádi, tudíž nemá povědomí o samotném pohlavním styku, protože mi na to nic jiného i po doplňujících otázkách nedokázala odpovědět. Samotné povědomí o pohlavním styku nemá ani Amálka, i přesto, že mi odpověděla, že se spojí spermie a vajíčko, kdy tatínek dá spermii mamince do bříška.

Obě holčičky dvě mi potvrdily, že si doma o tom s maminkou povídaly, že si prohlížely v dětských knihách o lidském těle. Shodly se i v tom, že si o tom ve školce nepovídaly, ale nějaké knížky buď o lidském těle, nebo o miminkách mají. Zatímco Ondra mi řekl, že si o tom ani doma ani ve školce nepovídali, ale že ve školce nějakou knihu o lidském těle mají.

Rozdíl mezi klukem a holkou

Emička i Amálka mi opravdu rozdíl mezi klukem a holkou pověděly, každá použila jiné termíny, které si sebou nesou doma od malička. Emička se rozpovídala i o tom, že i kluci mohou mít dlouhé vlasy a holky naopak krátké, to naopak Ondra tvrdil, že holky mají vlasy dlouhé a kluci krátké. Ondra se opět o něco více styděl, ale poté mi pověděl, že kluci čůrají pindíkem a holky pipinkou. Holky se shodovaly i v tom, že dospělé ženy mají velká prsa, a že i ony, až budou dospělé, budou mít větší prsa. Amálka i Ema mi popisovaly i to, že se jim změní tělo, že budou mít větší ruce, nohy, hlavu, že budou mít silnější kosti.

Mít někoho rád

Emička na tuto otázku odpověděla, že to je nejen, když někoho objímáme, nebo mu dáváme pusku, ale také, když někomu pomáháme. Amálka mluvila o tom, že se mají rádi lidé, kteří se mazlí, objímají se, dávají si pusku. Když jsem oběma dodala doplňující otázku, jestli se takhle mohou mít rádi i osoby stejného pohlaví, Emička neváhala a hned mi odpověděla, že ano a že i holky se takhle mohou mít rádi. Amálka chvíli váhala, ale nakonec mi také řekla, že je to možné. Ondra také říkal, to co říkaly holky, že někoho máme rádi, když ho objímáme nebo mu dáme pusku, ale také odpověděl, když někomu namalujeme obrázek nebo když mamince pomůže uklidit.

Shrnutí odpovědí rodičů

Postavení rodičů k sexuální výchově u dětí předškolního věku

U Hany při první otázce nastala nervozita, zatímco Pavlína s Michaelou zůstaly klidné. U Hany a Pavlíně se odpovědi shodovaly. Že se holčičky ptaly, na to, jak přicházejí miminka na svět a to v době kdy maminky byly těhotné, takže odpovědi na jejich otázky přišly tak nějak přirozeně a ony nemusely dětem cíleně vysvětlovat, jak se miminka dostanou na svět. Michaela říkala, že její syn přišel pouze s otázkou rozdílů mezi klukem a holkou.

Amálka a Ema se maminek ptaly v době, kdy byly maminky těhotné. Hanka i Pavlína si ale uvědomují, že dětem neposkytly informaci o pohlavním styku, a že asi jednou budou muset tohle vysvětlování vzít do vlastních rukou a dětem to vysvětlit cíleně. Michaela si také

uvědomuje, že tuhle informaci Ondrovi neposkytla, ale na rozdíl od Hany a Pavlíny chce Michaela počkat, až se Ondra sám zeptá.

Hana i Pavlína mi potvrdily to, že díky jejich těhotenství měly děti názornou ukázkou toho, jak to probíhá a dětem pouze odpovídaly na otázky týkající se těhotenství a narození miminka. Michaela zatím tohle s Ondrou neprobírala ale stejně jako Pavlína a Hana pro pojmenování částí těla a pohlavních orgánů používaly dětské knihy o lidském těle doplněné ilustracemi, které jim usnadnily vysvětlování rozdílů mezi mužem a ženou.

Všechny tři maminky používají pro pojmenování pohlavních orgánů termíny, které si děti nesou od mala. Ovšem Hana Emičku seznámila i s pravými jmény orgánů, jako je penis, vagína, varlata apod.

Hana, Pavlína a Michaela se shodly, že se obávají tématu pohlavního styku. Pavlína má obavu i z vysvětlování pohlavního zneužívání a to především, aby to dítěti nepodala špatně a nevyvolala v něm jakýsi komplex. Hana se obává i vysvětlování menstruačního cyklu, protože pracuje v oboru zdravotnictví, má strach, že jak menstruační cyklus, tak pohlavní styk nevysvětlí tak, aby to odpovídalo věku dětí. Michaela přiznala, že neví, jak by samotný pohlavní styk vysvětlovala.

10 Diskuze

Průběh výzkumu se nesl dobře, ačkoli se Ondra opravdu styděl a byl opatrný, vše jsme nakonec nejen s ním, ale i s ostatními dětmi a i rodiči zvládli a došli jsme k samotnému závěru rozhovoru. Děti i rodiče se snažili zodpovědět mi veškeré otázky. Emička dokonce chtěla, abych se jí ještě na nějaké otázky ptala.

Témata sexuální výchovy byly náročné nejvíce pro Ondru. Myslím si, že jeho odpovědi se od odpovědí holek lišily, kvůli tomu, že Ondra nemá mladšího sourozence a tak nebyl svědkem mamčině těhotenství, tak jako Amálka a Ema. Díky tomu holky věděly vše, co se týká miminka v bříšku a jeho narození.

Ani jedno z dětí nemá povědomí o samotném pohlavním styku a po rozhovoru s rodiči jsem také zjistila, že se všechny tři maminky tohoto tématu obávají.

Před tím, než jsem rozhovory s rodiči realizovala, jsem jim říkala, že u toho mohou být oba rodiče, a mohou se vzájemně doplňovat. Ovšem ani jednoho rozhovoru se muž neúčastnil. Z čehož usuzuji, že se tomuto tématu nevěnují tak, jako maminky, zejména maminky, které to mohly vysvětlit přirozeně na svém těhotenství.

ZÁVĚR

Bakalářskou práci jsem rozdělila do dvou částí. První část byla teoretická, věnovala jsem se sexuální výchově, jejími principy, cíli a úskalím. Poté jsem se věnovala předškolnímu období a s ním spojeným, co se týče sexuální výchovy, emočním vývojem, socializací, rozvojem identity, sexualitě a sexuálním vývojem. Dále jsem pozornost věnovala postavení rodičů a mateřské školy v sexuální výchově a také sexualitě v dnešní dětské literatuře. Nakonec jsem se věnovala RVP PV v souvislosti se sexuální výchovou.

Po přečtení literatury, které jsem se věnovala právě v teoretické části této bakalářské práce, jsem zjistila, že před přečtením mé znalosti ohledně tohoto tématu byly velice malé a omezené. Myslím, že na mě měly vliv i názory, které se nesly mým okolím, a to, že většina lidí z mého okolí se sexuální výchovy u dětí předškolního věku obává.

Při pročítání literatury jsem se dozvěděla spoustu nových poznatků a byla jsem několikrát překvapená, co všechno sexuální výchova zahrnuje, s čím vším je sexuální výchova spojena a jak je nedílnou součástí našich životů.

V praktické části jsem se věnovala kvalitativnímu výzkumu, který jsem realizovala za pomoci hloubkových rozhovorů. Rozhovory jsem realizovala s dětmi předškolního věku a následně jejich rodiči. Rozhovory se uskutečnily na základě polostrukturovaných otázek, které jsem během rozhovoru doplňovala a upravovala.

Cílem bylo zjistit představy předškolních dětí o sexuálních tématech, tedy o početí a narození, o rozdílech mezi mužem a ženou, a co podle nich znamená mít někoho rád. Dále jsem chtěla zjistit, jak se rodiče k sexuální výchově staví a jakým způsobem s dětmi o tomto tématu komunikovaly a čeho se obávaly nebo obávají. Pomocí hloubkových rozhovorů pro mě vyplynulo, že dvě děti, se kterými jsem dělala rozhovor mají povědomí o narození miminka, o péči o něj a o rozdílech mezi ženou a mužem, ale povědomí o početí a samotném pohlavním styku nemá ani jedno ze tří dětí. Dále jsem zjistila, že dvojce rodiče, kteří mají nejméně dvě děti, čekali, až se jejich dítě zeptá a informace o narození dítě získávalo přirozeně, díky maminčině těhotenství, poté rodiče dětem informace doplňovali dětskými knihami o lidském těle.

Z výsledků tedy usuzuji, že děti, které mají mladšího sourozence, a které prožily těhotenství s matkou, vědí, o sexuálních tématech více, nežli děti bez sourozence. Také jsem zjistila, že rodiče se nejvíce obávají vysvětlování tématu pohlavního styku.

Na základě skutečností, které jsem díky kvalitativnímu výzkumu zjistila, bych rodičům a pedagogům doporučila knihu Cesta na svět, o které jsem se zmínila v teoretické části. Rodičům by kniha mohla pomoci s vysvětlování sexuálních témat, se kterými si nevědí rady nebo se jich obávají. V mateřské škole by se s touto knihou dalo také pracovat. Vypracovat ke knize přípravy, které by se následně mohly realizovat s dětmi a doplňovat a obohacovat tak již získané informace.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ANCHELL, Melvin. Sexuální výchova s otazníkem. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996.
2. Děti a jejich sexualita: rádce pro rodiče a pedagogy. V Brně: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0290-9.
3. Federal Centre for Health Education, 2017, Standardy pro sexuální výchovu v Evropě, 1. vydání, Praha, ISBN 978-80-905696-6-9. Dostupné z: https://www.planovanirodiny.cz/storage/Standardy_pro_sexualni_vychovu_v_Evrope.pdf
4. GOLDMAN, Linda. Mluvme s dětmi o sexu. Přeložila ZAVADILOVÁ, Alice. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0924-9.
5. HOFFSTÄDTER, Jana H. Cesta na svět. Praha: Labyrint, 2016. ISBN 978-80-86803-38-8.
6. JANIŠ, Kamil a Dagmar MARKOVÁ. Příspěvek k základům sexuální výchovy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-621-1.
7. JANOŠOVÁ, Pavlína. Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9.
8. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
9. MATĚJČEK, Zdeněk. Co, kdy a jak ve výchově dětí. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-325-3.
10. NAKONEČNÝ, Milan. Lidské emoce. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6.
11. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
12. PŠENIČKA, Oldřich. Sexuální výchova v rodině: radost být matkou a také otcem. Vyd. 2., dopl. Pardubice: Hnutí Rodina, 1995. ISBN 80-901524-3-0.
13. ROŽNOVSKÁ, Lenka. Anežka se těší na miminko. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0081-9.
14. ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
15. SMOLÍKOVÁ, Kateřina a Růžena HAJNOVÁ. Než se dítě zeptá-: program sexuální výchovy dětí předškolního věku. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-132-0.

16. ŠILEROVÁ, Lenka. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. Pro rodiče. ISBN 80-247-0291-6.
17. TROJAN, Ondřej. Jak mluvit s dětmi o sexu: rádce pro rodiče a učitele. Praha: Fragment, 2009. ISBN 978-80-253-0833-2.
18. UZEL, Radim. Sexuální výchova. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-69-5.
19. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
20. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.